

Bevkovem delu pa vendarle ne popolnoma nova; njegove povesti iz davnega sveta so zaradi pretresljivih podob celo močnejše kot njegove kmečke povesti. V »Kozorogu« je moč domišljije, oprta na pravljичne in pripovedne in legendarne motive, ustvarila eno najnežnejših in zaradi preprostosti tudi eno najboljših del te vrste. Osrednji del pripovedke se sicer naslanja na M. Komarnove zapis »Pirniški gospod« (gl. Kelemina, Bajke in pripovedke slov. ljudstva, 368 in 403), ki govori o grajskem dečku s kozlovimi rogmi, Bevk pa je okoli njega spletel zgodbo o ukradeni Marijini verižici, podobe tlačanskega trpljenja, zgodbo o razbojniku in spokorniku Golu in pomaknil v pripovedno davnino vso pokrajino med Šmarno goro in Sv. Katarino. Neposredno in preprosto pripovedovanje nam spretno zakriva ves umetni red nabranih motivov in vpliva skoraj kot pristno ljudska zgodba.

Če vsa ta dela pregledamo kot enoto, moramo predvsem ugotoviti, da nam v času, ko je ustvarjajoča domišljija zelo obubožala in se naša proza približuje golemu posnetku življenja, živi vendarle še močan pripovednik, ki zna domišljijo vezati z življenjem, ali narobe, ki mu življenje daje še vedno dovolj pobude, da ustvarja žive simbole. Bevkovi ljudje so namreč kljub zunanje zanimivim, včasih skoraj preveč povestnim zgodbam simboli resničnega življenja in kažejo zlasti grozo prehajajočega zla v človeka. Posebno značilna za našo književnost pa je njegova pokrajina. To pokrajino nam je bližnji sosed Pregelj samo nakazoval skozi predore duševnega sveta, Bevk pa nam jo je do podrobnosti razkazal. Sprva jo je odkrival samo s pesniško prisposodbo, od nje pa je prešel v močno plastično primero in živo podobo. Z njo vred nam riše tudi svoje ljudi. Zdi se, da ta moč upodabljanja ni še prav nič opešala, vendar pa se skuša zgostiti v neko subjektivno neposrednost, kakor pričajo celi odstavki v zbirki »Gmajna«, pa tudi v nekaterih najnovejših spisih. Tu je pripovednik na nevarni poti, da se njegove podobe v samih priholoških vtisih ne začno drobiti in da ne ostane drugega kot sam napor za nov izraz.

F. K.

Izdaje šolskih pisateljev. Dijak in profesor pri pouku jezikov — zlasti slovenščine in srbohrvaščine — ter poetike bridko občutita pomanjkanje predpisanih tekstov v dostopnih izdajah. Stiska v tem pogledu je bila od leta do leta hujša. Vsakdo je z veseljem pozdravil misel, ki je izšla iz Odseka za šolske knjige pri Prof. društvu v Ljubljani: teksti, ki so potrebni za naše šole, naj se čimprej izdajo v primernih priredbah. Vsakemu pravemu prijatelju naše šole in kulture sploh je odleglo, ko se je ta misel začela pogumno izvrševati.

Mohorjeva družba je začela izdajati tovrstne šolske pomožne knjige pod starim Janežičevim naslovom »Cvetje iz domačih in tujih logov«. To serijo, v kateri so doslej izšli trije zvezki, urejuje prof. Jakob Šolar s sodelovanjem uredniškega odbora. Vsaka knjižica prinaša pregleden uvod s točno oznako in razčlenbo dela, važnejše slovstvo o pisatelju in o delu, tekst, opombe in vprašanja, ki naj vzbude zanimanje za podrobnejši študij priobčenega dela. — V prvem zvezku podaja prof. dr. Ivan Pregelj Izbrane pesmi Simona Gregorčiča. Izbor nam prikazuje Gre-

gorčičev pesniški svet z najznačilnejšimi pesmimi, razdeljenimi v rodoljubne, poučne, osebno izpovedne in pripovedne. Uvod je strnjen rezultat podrobnega študija Gregorčičevega dela. Poleg kratkega očrta Gregorčičevega življenja in oznake njegovega značaja podaja Pregelj zgodovino Gregorčičevega dela, podroben razbor Gregorčičevih snovnih motivov in vzorno analizo njegovega sloga in pesniškega izraza. V opombah ima vsaka pesem svoj komentar, ki te pouči o prvem tisku, kratko označi motiv ter vrsto pesmi itd. Kopa vprašanj, priobčenih na koncu knjige, vodi v podroben študij Gregorčiča in opozarja na marsikak nerešen problem v njegovem delu.

V drugem zvezku »Cvetja« priobčuje dr. A. Slodnjak Levstikovega »Martina Krpana«. V uvodu urednik dobro osvetljuje snov (boj slabiča z velikanom) in skuša osvetliti nastanek te umetnine; govori o njenem pomenu za naše slovstvo ter obkrajem označuje njen slog, besedni zaklad ter zgradbo. Glede na tolmačenje postanka »Martina Krpana« moram omeniti, da je prisiljena in zelo slabo podprta Slodnjakova trditev, da »vse te povesti o boju kmeta s plemičem še ne bi mogle navdihniti Levstika, da bi ustvaril takega Krpana, kakor ga je«, in da »vse kaže, da je Levstik uporabljal še neko, danes neznano pripovedko o Krpanu, kakor mu jo je nekdo pripovedoval«. Kdo? Saj te pripovedke ne pozna živa duša, le Slodnjak ve, da je bila to »tovorniška preobrazba pripovedke o boju kmeta s plemičem«. Od dokazov za to tezo sta sprejemljivi samo trditvi, da se je Levstik zanimal za spomine na tovarništvo in da je že l. 1852 poznal izraz »Kerpan« kot ime preprostega in omejenega človeka. A to se nikakor še ne pravi, da je poznal narodno pripovedko o Krpanu. Če je besedni izraz v »Martinu Krpanu« naroden, to tudi še ne priča, da je povest posneta po narodni pripovedki. Levstik je pisal jezik, ki ga je slišal doma, in je torej rekla, pregovore in prisposode iz »Martina Krpana« prav lahko označil za pravo narodno blago iz Lašč. Kar pa beremo o Krpanu l. 1869 v »Slov. Narodu« in l. 1870 v »Novicah«, to pa se gotovo nanaša na Levstikovega Krpana, ne pa na kako postavo iz neznane tovarniške pripovedke. — Tudi trditev, da bi bil Levstik opustil objavo drugega dela »Martina Krpana« iz strahu, »da bi njegova ostra in zaslužena obsodba dunajske dvorske nehvaležnosti nad Krpanom zbudila med pohlevnimi Slovenci pohujšanje«, je prisiljena in nedokazana. Proti njej govori dejstvo, da Levstik ni imel navade, da bi iz strahu pred »pohujšanjem med pohlevnimi Slovenci« kdaj zamolčal kako grenkejšo resnico, kot bi bil drugi del »Martina Krpana«. Da bi drugi del »Martina Krpana«, tak, kot se je ohranil, krepko realistično očrtano postavo Krpanovo močno zameglil in razblinil, ker vodi Krpana v njemu čisto neorganski in neprimerni pravljčni svet, o tem je vsaka beseda odveč. Tudi v okvir Močilarjevega pripovedovanja, »kako so ljudje živeli in kako so imeli to in to reč med sabo«, bi se cesarji pritlikavcev in mravljinčji kralji slabo prilegali. Dočim o povesti, taki kot jo je objavil Levstik, urednik upravičeno poudarja, da se razvija preprosto in jasno kot si to star kmetiški očanec predstavlja, bi tega o drugem delu ne mogel več trditi. — Klasično odrezav in učinkovit konec, iz katerega odseva vsa Levsti-

kova redkobesednost in odločnost, govori proti Slodnjakovi tezi, ne zanjo. — Slodnjakova trditve, da je »poslej ves mladi rod hodil v šolo h Krpanu«, je močno pretirana, če ne napačna — četudi je isto trdil že Stritar l. 1870. Levstik je na mladi rod vplival s svojim »Popotovanjem« mnogo bolj kot s Krpanom, a še trditve o vplivu »Popotovanja« na ne vem katero generacijo v današnji čas so pretirane. — Opombe k tekstu so zadostne in zanimive; le k str. 35 se mi zdi čisto odveč pripominjati, da se v številih, s katerimi so določeni darovi za Krpana, morda »skriva nekaj posebnega«. Kaj neki? Ali ni s temi nerodnimi in po ženski pameti kar tjavendan visoko določenimi števili samo ponazorjeno, kako očitna je bila cesaričina namera, obdarovati Krpana z darovi, s katerimi bi ne mogel kaj početi? Stereotipna števila 77, 99, 100 itd. so zaradi prepogoste rabe že nenazorna in medla, dočim tega o številih 105, 20, 48 ne moremo trditi. Nazoren in krepak hoče biti Levstik v vsaki potankosti. — Zanašanje omenjenih majavih trditev v šolsko knjigo gotovo ni v prid pouku. Ker pa je knjižica sicer vestno pripravljena, bo svojemu namenu služila.

Z izredno vestnostjo, globokim znanjem slovenskega jezika in mojstrskim obvladanjem stvari je za tretji zvezek »Cvetja« pripravil prof. Anton Sovrè Horatiјеvo »Pismo o pesništvu«. V jedrnatem uvodu označuje to za vekove pomembno delo starega Rimljanca, nato priobčuje izvirno besedilo in slovenski prevod v lahkotnem heksametru z anakruzo. Prevod je umetnina, Horatiјеvi kongenialna poustvaritev v najpristnejši slovenski besedi. Za tekstom podaja prevajavec podrobno razčlenitev razprave, v stvarnih opombah, od katerih so se nekatere razrastle v pravcate razprave, pa seznanja s prezanimivimi problemi klasične poetike in ti jih pogosto tolmači ob najmodernejših zgledih. Preden ti zastavi težka vprašanja ob Horatiјеvi pesnitvi, podaja kratek pregled vplivov Horatiјеvega dela na svetovno in na naše domače slovstvo. Nato navaja najvažnejše slovstvo v obravnavanih vprašanjih. Knjigo zaključuje seznam imen in stvari. »Pismo o pesništvu« bo izvrstna pomožna knjiga pri pouku poetike. —

Podobno kot »Cvetje iz domačih in tujih logov« so zamišljene šolske izdaje v zbirki »Klasična dela«, ki jo izdaja Zveza društev »Šola in dom« v Ljubljani. »Klasična dela« obsegajo tri serije: srbskohrvatsko slovstvo (urejuje dr. Mirko Rupel), nemško slovstvo (ur. dr. Rudolf Kolarič) in francosko slovstvo (urejuje dr. Stanko Leben). V vsaki seriji je doslej izšel po 1 zvezek. Dr. M. Rupel je priredil Augusta Šenoe »Karanfil s pjesnikova groba«. V uvodu kratko in točno označuje avtorja in podrobneje govori o priobčenem delu (ki je bilo že dvakrat prevedeno v slovenščino). Tekstu so dodane potrebne opombe in slovarček manj znanih besed. — Za nemško serijo je priredil dr. Ivan Grafenauer Ludwigovega Erbförsterja in mu dodal uvod in tolmač. Za francosko serijo pa je pripravil dr. Stanko Leben pet najbolj znanih pravljic Ch. Perraulta. Vsaki pravljici je dodal metodično izvrstno izdelane vaje za študij besednega zaklada, rekel in stila, vprašanja za konverzacijo in navodila za pismene vaje ter naloge. V opombah tolmači posebnosti

Perraultovega jezika. — Vse tri knjižice so bile potrebne in bodo namenu dobro služile.

Tudi Tiskovna zadruga v Ljubljani je postregla s šolsko izdajo *Protestantskih piscev XVI. stoletja* (Lj. 1934). Knjižico je priredil dr. Mirko Rupel po svoji obširnejši knjigi »Slovenski protestantski pisci«. Rupel je za šolsko izdajo odbral primerne tekste slovenskih protestantov in jim dodal nekaj odlomkov iz hrvatskih protestantskih pisateljev (Konzula, Dalmate in Vramca). Da bo dobil dijak tudi pojem o grafiki slovenskih in hrvatskih prot. pisateljev, je prireditelj dodal po en tekst važnejših avtorjev v originalnem črkopisu. Ob tekstu iz Markovega evangelija 4, 35—41, ki je priobčen v originalnem črkopisu iz Trubarjevega NT 1582 in Dalmatinove Biblije 1584, bo študent lahko primerjal tudi jezik teh dveh najpomembnejših osebnosti v slov. slovstvu XVI. stoletja. — Rupljeva izdaja je opremljena s preglednim uvodom, vestnimi opombami in slovarčkom manj znanih besed.

Prav tako je založba tiskarne »Merkur« v Ljubljani že izdala nekaj knjižic za šolsko rabo.

Janez Logar

Pearl S. Buck: **Dobra zemlja**. Prevedel Stanko Leben. Založba Modra ptica v Ljubljani 1934, 420 str.

Delo spada v vrsto povesti, ki odkrivajo posebnosti pokrajine. Napisala ga je hčerka amerikanskega misijonarja po večletnem bivanju med Kitajci. Naloga je bila, približati tujo miselnost in odkriti človeka iz drugačnih običajev. Toda pisateljico je večkrat zanimala umetniška slikovitost kot uganka nepoznanega sveta; nekateri splošni pojavi kot suša, povodnji, glad pa tudi religiozni odnosi so bolj gledani z očmi radovednega časnikarja kot z vidika ljudskega doživljanja, ki ima drugačne korenine kot so naše. Tudi glavna oseba romana Wang Lung se včasih komaj loči od Amerikancev, ki so se nenadoma povzpeli do bogastva. Ob njem pa vstaja pred nami svet starih očakov, kjer še ni demokratskih idej osebne svobode, enakosti in narodnosti. Tu vlada še prvotni družinski kolektiv, sveti pa mu luč iz spomina prednikov. Odtod tudi v priprostem kmetu visoka človečnost, čeprav ji ne daje hrane v zunanostih otrdeli budizem. Duševnost je izoblikovala plodna zemlja v svojo dobroto in požrtvovalno radodarnostjo. — Našemu čuvstvu so mnoge oblike tega življenja tuje in mrtve, da vzbujajo le radovednost kot tuje rastline ali živali, a iz njih gleda samorodni kitajski človek, ki je bliže smislu življenja, ker je bliže zemlji in njeni večni menjavi med življenjem in smrtjo, bliže tudi modrosti, ki ne toži nad usodo.

František Langer: **Pes druge čete**. Priredil Pavel Holeček. Tiskovna zadruga v Ljubljani 1934, 272 str. — Zgodba o vojaškem psu, ki naj bi zabavala mladino, se ne more meriti s tozadevnimi ameriškimi prvenstvi, vrednost knjige pa je povest o čeških legionarjih, kako se vračajo skozi Sibirijo v domovino s hrepenenjem po narodni odrešitvi. Življenje je Čehu le v narodnem kolektivu, od koder črpa vso moč, »da se z odločno voljo spušča v neznane dalje in stremlje po boljšem življenju kot doslej.« Narodnost, ki je drugod abstraktna ideja in predmet slavnostnega navdušenja, je Čehu